

מאמרי הגות וצפונות בפרד"ס התורה בעמק הפרשה

מאת
משה בכמה"ר עזרא בצרי

שנת התשפ"ג

פרשת יתרו

כתב הלוחות - ראשונים ושניים

נאמר בפרשת כי תשא על הלוחות הראשונים: ¹ 'וְהִלַּחַת מֵעֵשָׂה אֱלֹהִים הַמָּה וְהַמְּכַתֵּב מִכְּתָב אֱלֹהִים הוּא חָרוּת עַל הַלַּחַת'.

הלוחות הראשונים כידוע נשברו בעוון העגל, והשאלה הנשאלת מה עלה בגורלן של אותן אותיות שהיו מכתבו של הבורא? אם מעשי ידיו של משה אינם בטלים, בודאי מכתבו של ה' אינו בטל, ואם כן מה עלה בגורלן?

מענה על כך נמצא בדברי חז"ל: ²

"אמרו חכמים, כשירד משה מהר סיני, וראה את הסרחון שסרחו ישראל, נסתכל משה בלוחות וראה שפרח הכתב מעליהם, ³ ושברם מתחת ההר. מיד נתאלם משה, ושוב לא היה יכול לדבר.

מאותה שעה נגזרה גזירה על ישראל שילמדו את התורה מתוך הצער, ומתוך השעבוד, ומתוך הטלטול, ומתוך הטירוף, ומתוך הדוחק, ומתוך שאין להם מזונות.

ועל אותו הצער עתיד הקדוש ברוך הוא לשלם להם שכרן לימות בן דוד ולעולם הבא, שנאמר: ⁴ 'הנה ה' אלהים בחזק יבוא...', ובקבלה הוא אומר: ⁵ 'מי הקדימני ואשלם תחת כל השמים לי הוא', לטובתי נשברה רגל פרתי, כדי שתהא משכורתי שלמה".

וכך גם כותבים המפרשים על הפסוק: ⁶ 'ואשברם לעיניכם' – שלא היתה להם שבירה אלא לעיניהם. ובאמת לאותיות היתה להן עליה לשרשן. ולגבי האותיות אין זו שבירה, רק השבירה היא לעינים. ⁷

לאחר עשרת הדברות נאמר בפרשה: ⁸ 'וכל העם רואים את הקולות...' ופירש ה'כלי יקר': "שכל דבור ודבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא, מיד נתגשם, והיה בו כל כך ממשות, עד שהיו רואים באויר כל האותיות פורחות, וכאילו היה הכל כתוב לפניהם.

וראיה לזה ממה שכתוב: ⁹ 'בדבר ה' שמים נעשו'. הרי שכל דבור שיוצא מפי הקדוש ברוך הוא

¹ שמות פרק לב, טז. ובפירושי סידור התפילה לרוקח [פ] אמת ואמונה עמוד תנב: "מן 'אמת' ועד 'גאל ישראל' קנ"ג תיבות, נגד ק"כ ימים שהיה משה בהר, מ' ימים ללוחות הראשונות מ' תפלה מ' ללוחות האחרונות, ונשאר 'ג"ל עיני ואביטה', ול"ג לוחות בקרייה - בתורה ל"א, ובמלכים א', ובדברי הימים א'. קנ"ג תיבות בפרשת העגל".

² תנא דבי אליהו זוטא פרק ד.

³ בחוברת 'תורת הרי"ף' מכבוד הרב יאשיהו פינטו שליט"א, פרשת בשלח תשפ"ב בעמוד 9 כתוב שהאותיות של 'זכור את יום השבת' לא פרחו, וצריך עיון המקור. ואין לדייק ממה שאומרים בתפילה 'וכתוב בהם שמירת שבת', כי כך היה כתוב בתחילה, קודם שבירתם.

⁴ ישעיה מ.

⁵ איוב מא.

⁶ דברים ט, יז.

⁷ חיים וחסד לרח"ח מאמדור, ורשה תרנ"א.

⁸ כ, טו.

⁹ תהלים לג ו.

בורא בריאה חדשה, וכן לאחר היצירה אמרו,¹⁰ שמכל דבור שיוצא מפי הקדוש ברוך הוא נברא מלאך, וכן כל דברות אלו, אחר שיצאו מפי הגבורה היה בהם ממשות, ולפיכך אמרו רז"ל,¹¹ שכששבר משה הלוחות היו האותיות פורחות, ואם לא היה ממשות באותיות איך היו פורחות.

וראיה גדולה מזו, שבלוחות אחרונות כתוב:¹² 'וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים', 'כדברים אשר היו' – לא נאמר, אלא 'את הדברים אשר היו', למד שאותן אותיות שהיו פורחות מן לוחות ראשונות נקבעו בשניות, ואם כן ודאי היה ממשות באותן אותיות, על כן נאמר: 'וכל העם רואים את הקולות', דהיינו קול אלהים המדבר אתם, אותן קולות ראו בעיניהם". עיין שם בהמשך דבריו.

וכן מפורש במדרש:¹³

'ויכתוב על הלוחות' - מלמד שהראשונים והאחרונים היו שוים.

ובמסכת עירובין:¹⁴

מהו שכתוב 'חרות על הלוחות' – אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל.

רב אחא בר יעקב אמר, אין כל אומה ולשון שולטת בהן, שנאמר: 'חרות', אל תיקרי 'חרות' - אלא 'חירות'.

אם לא היו משתברות הלוחות הראשונות, היה די לעולם שיתקיים בלוחות אלו, שהיו מעשי ידיו יתברך, וכיון שחטאו ונשתברו, נתקלקל עולם העשיה, והוצרכו לתקן דצח"ם = דומם, צומח, חי, מדבר.

ופסל משה לוחות שניים לוחות אבנים, לתקן את הדומם. וציוה לכתוב ספר תורה, לתקן על ידו צומח חי מדבר. צומח – על ידי עפצים, שמעבדים בהם את העור. חי – שספר תורה נכתב על גבי עור של בעלי חיים. והמדבר – על ידי האדם הכותב את ספר התורה.¹⁵

התורה שניתנה למשה, היתה מאש לבנה חרותה באש שחורה. שבירתה גרמה לשכחתה. ומעתה עלינו להתייגע בה הרבה לזכרה ולשומרה. הלוחות השניות כתובות כמו הראשונות, אלא שהראשונות מכתב הבורא, והשניות מכתב בשר ודם, ועלינו לעמול הרבה לקנותן, ולתקן השבירה שהיתה.

העולם עומד על התורה

כל מעשה בראשית תלוי בקבלת התורה כמו שדרשו ב-ראשית, בשביל התורה שנקראת ראשית, ובשביל ישראל שנקראו ראשית, שאם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת'.

הדבר נרמז במכנה המשותף שבין הפסוק הראשון בתורה:¹⁶ "בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ", לבין הפסוק הראשון שלפני עשרת הדברות:¹⁷ "וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה

¹⁰ חגיגה יד, א.

¹¹ פסחים פז, ב.

¹² שמות לד א.

¹³ מדרש רבה שמות פרשה מז פסקה ו.

¹⁴ דף נד, א.

¹⁵ תפארת הגרשוני פרשת משפטים.

¹⁶ בראשית א, א.

¹⁷ שמות כ, א.

לאמר". וכמו שכתב רבינו אפרים, שיש בפסוק הזה שבעה תיבות וכ"ח אותיות, כנגד שבעה ימי השבוע, ובהם כ"ח עתים, ובכולן חייב אדם לעסוק בתורה שנאמר: ¹⁸ "וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה", בכל יום ד' עתים.¹⁹

ויש עוד כמה מכנים משותפים בין שני פסוקים אלו.

בשניהם מופיעה האות ר' שלש פעמים, וכן יש בשניהם את צמד המילים 'אלהים את', ובמילים 'הדברים האלה' ניתן למצוא שוב למפרע את תיבת 'האלהים', ואם נמנה את ראשי התיבות של פסוק 'בראשית', נקבל את המספר כ"ב, כנגד כ"ב אותיות התורה, וכאשר נמנה את ראשי התיבות שבפסוק 'וידבר', נמצא חיי"ם, וביחד כ"ב ועוד חיי"ם הם צ', אות הגאולה העתידה.²⁰

והמספר חיי"ם הוא ד' פעמים טו"ב, שהתורה נקראת 'לקח טוב', וזהו: ²¹ 'כי לקח טוב נתתי לכם' – ד' חלק טו"ב, שהם ארבעת חלקי הפרד"ס, הרי שמוצאה מצא חיים, אורך ימים בימינה, ו'מרבה תורה מרבה חיים'.²²

ה'לוחות' ו'סיני' במקרא

כמה פעמים 'לוחות' בתורה? וכמה פעמים 'סיני' בתורה?

¹⁸ יהושע א, ח.

¹⁹ המשך דבריו שם: מבוקר ועד חצי חם, ומחצי היום עד הערב, חם ויבש, מתחילת הלילה עד חצות קר ולח, ומחצות עד אור הבוקר, קר ויבש. וכנגדם אמר קהלת (ג) כ"ח עתים. 'וידבר' 'הדברים' – ב' פעמים דבור בפסוק, כנגד ב' דברות ששמעו מפי הגבורה, שנאמר (תהלים סב, יב): 'שתיים זו שמעתי', ומתוך הדברות עצמן מוכיח שלא שמעו מפי הגבורה אלא שתי דברות (מכות כד, א), שהרי בשתי דברות ראשונות כתוב 'אנכי ה' אלהיך לא יהיה לך אלהים אחרים על פני', משמע שהקדוש ברוך הוא בעצמו דבר, ובשאר הדברות כתוב 'לא תשא את שם ה' אלהיך' ולא אמר שמי, כי ששת ימים עשה ה' – ולא אמר עשיתי.

'נגש אל הערפל' – סופי תיבות שלל, שלקח שללה של תורה, שנאמר (תהלים סח, יט): 'עלית למרום שבית שבי'.

'וידבר' – ג' פעמים ר', ובפסוק בראשית ג' פעמים נזכר ר', ובשיר השירים בפסוק הראשון נזכר ג' פעמים ר', שאלמלא נתנה תורה – כדאי היה כל העולם לעמוד בזכות שיר השירים. (עיין ידים ג, ה).
וכן כתב בעל הטורים: בפסוק של בראשית יש ז' תיבות כנגד ז' ימי השבוע. וז' שנים בשמיטה, וז' שמיטין ביובל, וז' רקיעים, וז' ארצות, וז' ימים, וז' משרתים, שצ"ם חנכ"ל. וכנגדם אמר דוד: 'שבע ביום הללתיך' (תהלים קיט, קסד).

ולכך תקנו "יהא שמיה רבא מברך לעלם לעלמי עלמיא", שהם ז' תיבות, ואומרים אותו ז' פעמים ביום. ויש בפסוק 'בראשית' כ"ח אותיות, וכן ב'יהא שמיה רבא' – כ"ח. וכנגדן אמר שלמה ז' פסוקים זהו מ'עת ללדת' עד 'עת שלום' (קהלת ג, ב-ח), שיש בהם כ"ח עתים. כי עתים ד' משתנים בכל יום ולילה. מהבקר עד חצי היום עת אחד, ומחצי היום עד הלילה עת שני, ומתחלת הלילה עד חצי הלילה עת ג', ומחצי הלילה עת ד'.
הלילה עד הבקר עת
הבקר עד הלילה עת
הלילה עד חצי היום עת
חצי היום עד הלילה עת ג', ומחצי הלילה עת ד', ויש בו ז' תיבות וכ"ח אותיות. זהו שאמרו ז"ל, כל העונה 'אמן', יהא שמיה רבא' בכל כחו, נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית, וכאילו קבל תורה בהר סיני. וכן בכל יום, הרי כ"ח עתים.

²⁰ פרקי דרבי אליעזר פרק מח.

²¹ משלי ד, ב.

²² אבות ב, ז.

כתב הרוקח²³ ל"א פעמים כתובים 'לוחות' בחמשה חומשי תורה,²⁴ וכן ל"א פעמים 'סיני' סתם,²⁵

²³ בפרשת ואתחנן. וידוע כי תיבת 'מלכות' שהגימטריה שלה 496 מתחלקת לשנים, ואפר להוסיף ולחלקה כמה פעמים עד התוצאה של הגימטריה א"ל, שאז אינו מתחלק יותר לחלקים שלמים. כי תוקף וחוזק מלכות ה' בעולם עומד על התורה המופיעה בא"ל פעמים לוחות המוזכרים בה.
²⁴ הנה הפירוט:

הצורה בכתיב חסר 'לחת' מופיעה י"ב פעמים:

בשמות כד, יב: 'וְאֶתְנֶה לָךְ אֶת לַחַת הָאֶבֶן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרֹתָם.'

שם לא, יח: 'שְׁנֵי לַחַת הָעֵדוּת לַחַת אֶבֶן כְּתוּבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים.'

שם לב, טו: 'וַיִּפֶן וַיֵּרֶד מֹשֶׁה מִן הַהָר וּשְׁנֵי לַחַת הָעֵדוּת בְּיָדוֹ לַחַת כְּתוּבִים מִשְׁנֵי עֲבָרֵיהֶם.'

שם לד, א: 'פָּסַל לָךְ שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים פְּרָאשָׁנִים וְכָתַבְתִּי עַל הַלַּחַת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלַּחַת הַפְּרָאשָׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ.'

שם לו, ד: 'וַיִּפְסֹל שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים פְּרָאשָׁנִים וַיִּשְׁכֵּם מֹשֶׁה בַּבֶּקֶר וַיַּעַל אֶל הַר סִינַי כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹתוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים.'

שם לו, כט: 'וַיְהִי בְרִדַּת מֹשֶׁה מִהָר סִינַי וּשְׁנֵי לַחַת הָעֵדוּת בְּיַד מֹשֶׁה בְּרִדְתוֹ מִן הַהָר וּמֹשֶׁה לֹא יָדַע כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו בְּדַבְּרוֹ אֹתוֹ.'

נמצא שבכל חומש שמות מופיעה צורה זו תשע פעמים, שהוא המספר המסמל אמת.

דברים ה, יט: 'אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר ה' אֶל כָּל קְהַלְכֶם בְּהָר מַתּוֹף הָאֵשׁ הָעֹנֵן וְהַעֲרַפֵּל קוֹל גְּדוֹל וְלֹא יָסַף וַיִּכְתְּבֵם עַל שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים וַיִּתְּנֵם אֵלַי.'

שם ט, יא: 'וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה נָתַן ה' אֵלַי אֶת שְׁנֵי לַחַת הָאֲבָנִים לַחַת הַבְּרִית.'

שם י, ג: 'וַאֲעֵשׂ אַרְוֹן עֲצֵי שִׁטִּים וַאֲפָסַל שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים פְּרָאשָׁנִים וַאֲעַל הַהָרָה וּשְׁנֵי הַלַּחַת בְּיָדַי.'

והצורה 'הלחת' מופיעה י"א פעמים:

שמות לב, טז: 'וְהַלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הִמָּה וְהַמִּקְטָב מִכְתַּב אֱלֹהִים הוּא חֲרוּת עַל הַלַּחַת.'

שם לב, יט: 'וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל הַמַּחֲנֶה וַיֵּרָא אֶת הָעֶגְלָה וּמַחֲלַת וַיַּחַר אֵף מֹשֶׁה וַיִּשְׁלַף מִיָּדוֹ אֶת הַלַּחַת וַיִּשְׂבֹּר אֹתָם תַּחַת הַהָר.'

שם לד, א: 'וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה פָּסַל לָךְ שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים פְּרָאשָׁנִים וְכָתַבְתִּי עַל הַלַּחַת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלַּחַת הַפְּרָאשָׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ.'

שם לו, כח: 'וַיְהִי שֵׁם עִם ה' אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לַחֵם לֹא אָכַל וַיִּמָּיֵם לֹא שָׁתָה וַיִּכְתֹּב עַל הַלַּחַת אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִית עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים.'

נמצא שבכל חומש שמות יש ה' פעמים צורה זו, כמנין הדברות על לוח אחד המקבילות ללוח השני, כפי שרש"י בשיר השירים ד, ה מביא שהם מקבילים דיבר כנגד דיבר, וההקבלה מבוארת גם במכילתא ובזוהר יתרו צ, א.

דברים ט, יז: 'וְאֶתְפֹּשׂ בְּשְׁנֵי הַלַּחַת וְאֲשַׁלְכֶם מֵעַל שְׁתֵּי יָדַי וְאֲשַׁבְּרֵם לְעֵינֵיכֶם.'

שם י, ב: 'וְאֶכְתֹּב עַל הַלַּחַת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלַּחַת הַפְּרָאשָׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשִׁמַּתֶּם בְּאָרְוֹן.'

שם ג: 'וַאֲעֵשׂ אַרְוֹן עֲצֵי שִׁטִּים וַאֲפָסַל שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים פְּרָאשָׁנִים וַאֲעַל הַהָרָה וּשְׁנֵי הַלַּחַת בְּיָדַי.'

שם ד: 'וַיִּכְתֹּב עַל הַלַּחַת כַּמִּקְטָב הַפְּרָאשָׁנִים אֶת עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֵלֵיכֶם בְּהָר מַתּוֹף הָאֵשׁ בְּיוֹם הַקֶּהֱל וַיִּתְּנֵם ה' אֵלַי.'

שם י, ה: 'וַאֲפֹן וַאֲרַד מִן הָהָר וְאָשֵׁם אֶת הַלַּחַת בְּאָרְוֹן אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וַיְהִיו שֵׁם כַּאֲשֶׁר צִוֵּנִי ה'.'

נמצא שבכל חומש דברים יש עוד שש פעמים צורה זו, וביחד הם ה' וו', ורומז ל'ישקני מנשיקות פיהו'.

והצורה 'לוחות' מופיעה חמש פעמים וכולם בחומש דברים:

דברים ט, ט: 'בְּעֵלְתֵי הַהָרָה לְקַחַת לֹחַת לֹחַת הָאֲבָנִים לֹחַת הַבְּרִית.'

שם ט, י: 'וַיִּתֵּן ה' אֵלַי אֶת שְׁנֵי לֹחַת הָאֲבָנִים.'

שם ט, טו: 'וַאֲפֹן וַאֲרַד מִן הָהָר וְהָהָר בָּעֵר בָּאֵשׁ וּשְׁנֵי לֹחַת הַבְּרִית עַל שְׁתֵּי יָדַי.'

שם י, א: 'בְּעֵת הַהוּא אָמַר ה' אֵלַי פָּסַל לָךְ שְׁנֵי לֹחַת אֲבָנִים פְּרָאשָׁנִים.'

והצורה 'לוחות' מופיעה כצמד, שני פעמים:

שם ד, יג: 'וַיִּגְדַּל לְכֶם אֶת בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים וַיִּכְתְּבֵם עַל שְׁנֵי לֹחַת אֲבָנִים.'

שם ט, יא: 'וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה נָתַן ה' אֵלַי אֶת שְׁנֵי לֹחַת הָאֲבָנִים לַחַת הַבְּרִית.'

וכן ל"א פסוקים מבראשית עד 'יום הששי'. שהעולם עומד על התורה.

עוד כתב:²⁶

מ'אמת' ועד 'גאל ישראל' – קנ"ג תיבות, נגד ק"כ ימים שהיה משה בהר, מ' ימים ללוחות הראשונות, מ' לתפלה, מ' ללוחות האחרונות, ונשאר ג"ל עיני ואביטה, ול"ג לוחות, בתורה ל"א, ובמלכים א', ובדברי הימים א'. קנ"ג תיבות בפרשת העגל.

ומה ענין במספר ל"א דוקא?

ביאר ה'מגלה עמוקות'²⁷, שתיבת א"ל הוא התחלת י"ג מדות, וחשב משה כשיגיע למדריגה זו, ידיעת א"ל, אזי יזכה להעביר גילולים מן הארץ, והאלילים כליל יחלוף להרוג ל"א מלכים שהם בקליפה ל"א, כנגד הקדושה א"ל, כמו שנאמר:²⁸ 'כי דור תהפוכות המה בנים ל"א אמן בס'. הם קנאוני בלא א"ל, שמהפכים א"ל ועושים ל"א, זהו שאמר משה:²⁹ 'אשר מי א"ל בשמים ובארץ'.

על פי דברים אלו, אפשר לומר שמכאן נבע כוחו של יהושע לכבוש את ל"א המלכים,³⁰ מהתורה

והצורה 'והלחת' מופיעה פעם אחת בלבד:
שמות לב, טז: 'וְהִלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הַמָּה וְהַמְּקַתְבּ מִקְּתַב אֱלֹהִים הוּא חֲרוֹת עַל הַלַּחַת'.

ובסך הכל יש לנו כאן בתורה במכלול הצורות:

12 – לחת, 11 – הלחת, 5 – לוחת, 2 – לחות, פעם 1 והלחת, סך הכל: 31.

ובמקרא כולו כולל הנ"ך יש רק עוד פעמיים:

במלכים א ח, ט: 'אִין בְּאֶרֶז רַק שְׁנֵי לַחֹת הָאֲבָנִים'.

ובדברי הימים ב ה, י: 'אִין בְּאֶרֶז רַק שְׁנֵי הַלַּחֹת אֲשֶׁר נָתַן מֹשֶׁה בְּחָרֵב'.

יש לשים לב לכך שהרכבה פעמים ההופעות הן פעמיים באותו פסוק, כי הן צמד כמו משה ואהרן, ורומזות לתורה שבכתב ותורה שבעל פה, ולמצוות עשה ולא תעשה, ובמקום אחד אף ג' פעמים, כנגד תורה נביאים וכתובים, וכנגד הלימוד שצריך לשלש שלישי במקרא, שלישי במשנה ושלישי בתלמוד.

סך הכל בכל התנ"ך ג"ל פעמים כמו שכתב הרוקח במדויק. ויש לציין שבמקומות שנזכרו לוחות בהקשר למזבח, ולא מדובר שם על לוחות הברית, כמו בשמות כז, ח ושם לח, ז - אכן לא נלקחו בחשבון. וכן יש במלכים א ז, לו 'הלחת' בהקשר לים של שלמה.

²⁵ כלומר, לא רק בסמיכות לתיבת הר. והנה תיבת 'סיני' מופיעה בתורה ל"ב פעמים, אלא שפעם אחת מנוקד בחיריק והכוונה לעם הסיני, כך שבמובן הר סיני יש לנו בדיוק ל"א פעמים. ופעם אחת מהם היא בתוספת אות מ' השימוש, כרמז למ' יום שניתנה תורה. ובסך הכל בכל המקרא יש עוד ארבע פעמים, פעמיים בתהלים, פעם אחת בשופטים בשירת דבורה, ופעם אחת בנחמיה. והוא בסך הכל ל"ה, כגימטריה שמות הקודש אגל"א ואל"ד.

²⁶ בפירושי סידור התפילה לרוקח [פ] אמת ואמונה עמוד תנב.

²⁷ ואתחנן.

²⁸ דברים לב, כ-כא.

²⁹ דברים ג, כד.

³⁰ ראה בראשית רבה נג, י:

"רבי יהושע בן מנחמה: אותן ששים ושנים מלכים שהרג יהושע, כולם היו במשחה של אברהם אבינו. ולא שלשים ואחד היו? אלא כמו שאמר רבי ברכיה ורבי חלבו ורבי פרנך משום רבי יוחנן: 'מלך יריחו אחד', מה תלמוד לומר 'אחד', אלא הוא ואנטקיסור שלו.

ובתנחומא מסעי פרק ו:

"כשהרג יהושע המלכים, אמר רבי ינאי הכהן, ס"ב מלכים היו, ל"א ביריחו, ול"א בימי סיסרא כשהלך להלחם בישראל נהרגו אף הם עמו, למה שהיו מתאווים לשתות מים מארץ ישראל, ובקשו מסיסרא ואמרו לו, בבקשה ממך נבוא עמך במלחמה, וכל מלך שהיה מבקש לילך למלחמה היה משלח ושוכר מלכים אחרים בכסף שיעזרו אותו. אמרו לסיסרא, אין אנו מבקשים ממך כלום, אלא נבוא עמך בחנם, שאנו מתאווים למלאות כריסנו מן מים של אותה הארץ, שנאמר (שופטים ה) 'באו מלכים נלחמו', להודיעך, שאין חביב כארץ ישראל".

וכתב ה'מגלה עמוקות' על התורה - פרשת ויחי:

הקדושה, משתי לוחות הברית שניתנו לנו בהר סיני, ולכן יש אומרים שארון הברית עם הלוחות היה יוצא לפנייהם תמיד למלחמה, לעורר את זכות התורה כדי להתגבר על האויבים.³¹

הדברות - חמש כנגד חמש

לעשרת הדברות יש הרבה הקבלות, כנגד עשרה מאמרות, וכנגד עשר המכות, כמובא במדרשים.³² והלוחות עצמם מתחלקים לשנים שכן התורה נתנה בחמשה קולות.³³ ולדיעה אחת בחז"ל, היו כתובים חמש על לוח אחד וחמש על הלוח השני.

וישנה הקבלה ביניהם, כמו שהביא רש"י על שיר השירים:³⁴ **תאומי צביה** - שהם מכוונות במדה אחת, וחמשה דברות על זו וחמשה על זו, מכוונין דבור כנגד דבור:

אנכי ה' - לא תרצח, שהרוצח ממעט את הדמות של הקדוש ברוך הוא.

לא יהיה - לא תנאף, שהזונה אחר עבודה זרה, דרך אשה המנאפת תחת אישה תקח את זרים.

לא תשא - לא תגנוב, שהגונב סופו לישבע לשקר.

וזרעו יהיה מלא הגוים' - ל"א מלכים שכבש יהושע, על ידי שהיתה לו אחיזה ודבקות בהם קצת, שנשא לרחב הזונה, שזינתה עם ל"א מלכים, והוציא יקר מזולל, על ידה היה יכול להכניע הצד שלהם וזרעו יהיה, זרעו במקום שהוא מל"א הגוים, ועל ידי זה ישלט בהם, ויצא ממנה וממנו שמה כהנים גדולים ונביאים.

וזהו 'ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו', וגדולה היינו כהנים גדולים ונביאים, כענין (מלכים ב) 'ספרו נא לי הגדולות אשר עשה אלישע'.

הושע בן בארי היה גלגול יהושע בן נון, ומחמת שלא התפלל הושע על יצר העבודה זרה לבטלו, כמובא בגמרא, נענש שיצא משבט אפרים ירבעם, שחטא והחטיא בעבודה זרה, ואחריו כל מלכי ישראל. ועל כן נבואתו של הושע כנגד אפרים ועבודה זרה שלהם, ונחסר ממנו אחר כך יוד שנקרא הושע, כי יוד שבשמו מורה על השם, כענין שאמר 'יה יושיעך', ועכשיו נקרא בסתם הושע.

גם היוד הוא מורה על ביטול עבודה זרה, כי ד' אותיות השם הוא נגד ד' ראשי עבירות הגדולות לתקן אותם, יוד תיקון עבודה זרה, ה' ראשונה תיקן גלוי עריות, ו' תיקן שפיכות דמים, ה' אחרונה לשון הרע. וכנגדן ארבע מיתות בית דין, יוד - נגד סקילה, והיינו נגד עבודה זרה שמיתתו בסקילה, ה' ראשונה - נגד גלוי עריות - שריפה, שאין ענוש שריפה כי אם על גלוי עריות, ו' - כנגד הרג, שבא על שפיכות דמים, ה' אחרונה - נגד חנק, שבא על לשון הרע שמיתתו בחנק, נחנק בגרונו ומיתתו באסכרה, וזהו ענין מיתתו של אחיתופל. ונקרא בן בארי ומתחילה היה נקרא בן נון על שם הדג מבואר סודו, ואחר כך נקרא בן בארי על שם הבאר שאין שם דגים, רק מים חיים, והוא הכניסם לארץ, והושע ניבא בימי הגלות לגלות עשרת השבטים.

גם המלך ישראל נקרא הושע בן אלה שנתקיים בו (דברים): 'יולך ה' אותך ואת מלכך' וגו', והיה בו גם כן ניצוץ מיהושע, וסבר לתקן שביטל פרוזדאות שהושיב ירבעם על הדרכים ולא תיקן (תד"א), כי הסיר קולר מצווארו ותלה בצוואר ישראל, כמו שאמר רז"ל, ולכן גלו ישראל בימיו. וזה הסוד שאמר הקדוש ברוך הוא להושע הנביא (הושע א) קח לך אשת זנונים, בסוד יהושע שלקח רחב הזונה, והם לא היה כזונה לקלס, שעל ידי אותה הזונה היה תיקון גדול שנכנסו לארץ, וכל מה שכתוב ברחב הזונה לשבת, כתוב בישראל לגנאי, כדאיתא בילקוט יהושע. ועם זה יובן כמה כתובים בהושע. ועיין שם המשך דבריו הנפלאים.

³¹ שתי דעות בירושלמי שקלים ג, א:

ב' ארונות היו מהלכין עם ישראל במדבר, אחד שהיתה התורה נתונה בתוכה, ואחד שהיו שברי לוחות נתונין בתוכו. זה שהיתה התורה נתונה בתוכו, היה מונח באהל מועד זהו שכתוב: וארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב המחנה. זה שהיו שברי לוחות נתונין בתוכו היה נכנס ויוצא עמהן. יש מפרשים במסעות, ויש מפרשים במלחמה עיין תקלין חדתין שם. ופעמים שהיה מתראה עמהן. ורבותינו אמרו ארון אחד היה, ולפי זה לעולם לא יצא הארון למלחמה, ופעם אחת יצא בימי עלי ונשבה.

³² ראה 'בעמק הפרשה' פרשת בא.

³³ ברכות ו, ב.

³⁴ ד, ה. ומקורו מהמכילתא וראה בזוהר יתרו צ, א בהרחבה.

זכור את- לא תענה, שהמחלל את השבת מעיד שקר בבוראו, לומר שלא שבת בשבת בראשית.
כבוד את - לא תחמוד, שהחומד, סופו להוליד בן שמקלה אותו, ומכבד למי שאינו אביו.

ישנו גם קשר בין משמעות המספרים לעשרת הדברות.

אנכי – אחדות.

לא יהיה – שוני ושינוי.

לא תשא – בשלוש חזקה. לא ליצור חיזוק על ידי נשיאת שם ה'.

זכור את - השבת, שלימות החומר בצורה. ממנה מתפשט השפע לכל ארבעה עברים.

כבוד את – חמש מספר מאזן. חיבור למקורות.

לא תרצח – לא להרוס את שלימות החומר הגשמי הבאה בשש.

לא תנאף – לא לטמא את היכל הקודש, הנקודה השביעית הפנימית.

לא תגנוב – לא להתחכם מעל הטבע ליטול מה שלא הגיע לידי באופן טבעי.

לא תענה – תשע מסמל את מידת האמת.

לא תחמוד – עשר מלשון עושר, איזהו עשיר השמח בחלקו.

עשרה דברות, ולא אחת עשרה שהוא כח נבדל.

כתב התורה ואותיותיה

'ספר יצירה', המיוחס לאברהם אבינו,³⁵ פותח ביסודות הבריאה:

בשלשים ושתים נתיבות פליאות חכמה חקק י"ה ה' צבאות את עולמו... עשר ספירות בלימה,
ועשרים ושתים אותיות.

יסוד - שלוש אמות - פירש רס"ג: מלשון³⁶ "פִּי אִם לְבִינָה תִקְרָא". שהוא לשון עיקר.

אמ"ש - שהם ג' יסודות הבריאה: א' - אור (רוח), מ' – מים, ש' - אש.³⁷

שבע כפולות: בג"ד כפר"ת - האותיות הרפויות ודגושות, והן כתולדות מהאבות.

י"ב פשוטות: ה"ו, ז"ח, ט"י, ל"ג, ס"ע, צ"ק.

³⁵ כתב בספר הפליאה ד"ה ראה והבן: "אברהם אבינו עשה ספר, וקראו ספר יצירה, עדות בריאת העולם".
ובציוני פרשת לך לך, בפסוק 'ואת הנפש אשר עשו בחרן': "מסורת בידינו מאבותינו, שאברהם אבינו
ע"ה חבר ספר יצירה על מתכונתו, כי ה' אתו, ודי לכל משכיל".

וכתב ה'מגלה עמוקות' פרשת וישב: יעקב גילה ליוסף ספר יצירה, כי בן זקנים הוא לו, מה שלמד עמו
אברהם זקנו בעל ספר יצירה, כ"י ב"ן, הוא י' ספירות, כ"ב אותיות, והם ל"ב נתיבות חכמה, ונו"ן שערי
בינה, על זה מיוסד ספר יצירה. עוד כתב בפרשת קדשים: "ספר יצירה נתיסד על ידי אברהם אבינו,
ואחריו בא רבי עקיבא וסידר אותו על מתכונתו".

³⁶ משלי ב, ג.

³⁷ בבריאה יש ד' יסודות ארמ"ע – אש, מים, רוח, עפר. אמנם יסוד העפר נפעל מהם וכולל כל המציאות
כדרך שנראים בה, ולא בדרך חקיקה. הראב"ד בפירושו שם.

ג' האותיות אמ"ש הן כלים לג' האותיות הרוחניות יה"ו משם הוי"ה. אות י' בקו ימין - חכמה חסד נצח, אות ה' בקו שמאל - בינה גבורה והוד, אות ו' קו האמצעי - כתר דעת תפארת.

והם נקראים בהמשך ב'ספר יצירה':³⁸ סוד גדול, מופלא, ומכוסה.

גדול – קו ימין הנקרא היד הגדולה.

מופלא – קו אמצעי, הנקרא יד רמה.

ומכוסה – קו שמאל הנקרא יד החזקה.³⁹

אותיות השפה האלוהית וכתבה, הוטבעו בכל יצורי עולם. כי כאשר ה' חקק, חצב, צירף, שקל, והמיר את כ"ב אותיות קודשו באויר מים ואש, אז נקבעו חומרי הגלם כולם, הוויתם באיכות וכמות, צורות וצלילי תנועותיהם הגורמות לשינויים בהם.

חלקי יסודותיהם של כל היצורים מתפוררים ומתאחים ללא הפוגות, עולמות נחרבים ומתחדשים יום יום, בפשיטת צורה ולבישת צורה אחרת, במלחמת טבע תמידית המתחוללת מסוף העולם ועד סופו, בין כוחות איתנים מנוגדים של יצירה והרס, מות ולידה וכו'.

ובמסכת אבות⁴⁰ שנינו: "עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות ואלו הן... והכתב והמכתב".

ופירש הרמב"ם: "וכתב - הוא התורה הכתובה לפניו יתברך כמו שאמר, ולא נודע איך הוא, והוא אומרו:⁴¹ 'ואתנה לך את לוחות האבן'. והמכתב - הוא הכתיבה שעל הלוחות, כמו שאמר:⁴² 'והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלוחות'".

רב סעדיה גאון כותב על המשנה כך:

צורת האותיות שהיא כמו אלף בית, כל אות ואות בממשה, מפני שהדיבור מתחבר מקולות שונים היוצאים ממקומות ידועים, שהם מסוף הגרון הפנימי ועד סוף השפתים החצוניות, ומבין השמשות ואילך נתן הקדוש ברוך הוא כח באדם הראשון ובזרעו לדורותיו, לחבר צורות משונות העומדות אחת מהן כנגד אחד מאותן הקולות, וזהו 'הכתב', והדיבור המתחבר מאותן הצורות הוא הנקרא 'מכתב'.

וכדברי רב שרירא גאון:

כי לא רק החכמה לצרף אותיות המחשבה והדיבור ניתנו לו, אלא גם ברא בו הקדוש ברוך הוא שכל לשים לדבריו אותיות וסימנים, והוא 'הכתב', והיה יכול לתקן כל סימנים וכל אותיות, וגם לימדו כתב הקדוש הזה, ובחר לו אלו האותיות והוא 'המכתב' שאנו כותבים בו את התורה, וזהו שנברא ולימדו לאדם.

³⁸ ג, ב.

³⁹ על פי פירוש הרמב"ן שם. ומקביל לשלשת הבחינות, הגדול הגיבור והנורא, וכנגדן שלושת אבות האומה - אברהם יצחק ויעקב. מהם נולדו י"ב שבטים, כנגד י"ב האותיות הפשוטות, וכנגד י"ב גבולי אלכסונים.

בהמשך מבואר שם שאת שלוש האמות חקקן - בכח החכמה, וחצבן - בכח הבינה, וצרפן - הוא חיבור הדעת המקשרת ומצרפת אותן יחדיו, וחתם בהם שלוש אמות בעש"ן - בעולם, בשנה, (כלומר בזמן), ובנפש.

⁴⁰ ה, ו.

⁴¹ שמות כד, יב.

⁴² שם לב, טז.

וכתב השל"ה: 43

"אמנם למעלה בד' אותיות השם שמם בעצם, שם מים אש אויר עפר, מטעם שהאותיות אינם הסכמיות סימניות בעלמא כאותיות האומות, אלא הם היכלות לצורות נעלמות רוחניות, וצורת האותיות וקוציהן ותגיהן, הכל מיד ה' השכיל כמבואר. ואז נאמר כי ענין השגחת אלהית הוא עין בעצם, כי כן שורש צירוף אותיות של 'עין' 'יוד' 'נון', כמו שהאותיות הוי"ה הם בעצמיות שם העצם שלו יתברך, כן אלו מצד השגחתו יתברך.

וכן צירוף אותיות 'יוד' 'דלת' דהיינו 'יד', הם בשרשם כח אלהי מצד חסדו, זהו חסד יד ימין, וכן לגבורה יד שמאל. ומזה תלמוד יתרון בכלם. והם בו ממש, ובעולמות משתלשלים ממנו יתברך אלו השמות שם הם מושאלות, כמו ידות הכלים ורגלי הכסא שאנו אומרים שהם מושאלים, ורצה לומר כח האחיזה וכח העמידה, כן הוא עניין בכל השמות של איברי קומת האדם הם בו יתברך, ובהשתלשלות מהדוגמא של מעלה ומדוגמא לדוגמא נקראים באלו התיבות בשאלה. וזהו: 44

'נעשה אדם בצלמנו'.

אכן על הכסא דמות מראה אדם, רצה לומר שם שיעור קומה בעצם, יד ממש עין ממש וכן כולם, רק אנחנו נקראים באלו הלשונות בלשון קודש, רצה לומר שהם בעצם בקודש הוא הקדוש ברוך הוא, רק אנו משתמשין בזה הלשון מאחר שאנחנו בנשמותינו נשתלשלו ממקום קודש, ובו יתברך תוכיות אלו האותיות".

בדרך רמז אמרו: 'בראשית ברא אלהים את', את האותיות מא' ועד ת'. וכן הראשי תיבות של הפסוק הראשון בתורה עולה, כ"ב, שבכ"ב אותיות נברא העולם.

הקדוש ברוך הוא הסתכל בתורה וברא את העולם. 45

בצלאל בנה את המשכן על ידי האותיות שבהן נבראו השמים והארץ. 46

ולכן כותב המהר"ל: 47 "קודם הוא הכתב ללשון, שמתחילה האות ואחר כך מתחבר ממנו הלשון, וראיה לזה כי תמצא אות בלא לשון".

מדרש תדשא, 48 קושר את כ"ב האותיות וכ"ב דורות שמאדם ועד יעקב, לכ"ב מינים שנבראו בעולם בששה ימים:

בראשון – שמים, ארץ, מים, חושך, רוח, תהומות והאור.

בשני – הרקיע.

בשלישי – הכניס המים למקום אחד והעלה מים מתוקים מן הארץ, והעשבים והעצים.

ברביעי – השמש הירח והכוכבים.

בחמישי – שרצים עופות ותנינים.

בששי – חיה, בהמה, רמש ואדם.

43 מסכת פסחים דרוש ג לשבת הגדול שחל בפרשת מצורע, יא.

44 בראשית א, כו.

45 זוהר פרשת ויקהל קיד.

46 ברכות נה, א.

47 תפארת ישראל, סד.

48 פרק ו.

הקבלה בין כ"ב אותיות לכ"ב דורות

לאור המדרש ניתן לנסות לחפש את הקשר בין משמעות האותיות וערכן המספרי לאישים שחיו בדורות הראשונים, אם כי אין הרבה בכתובים עליהם:

- א. אָדָם – א – הראשון.
- ב. שֵׁת – בא"ת ב"ש - אב, שממנו הושתת העולם שנברא באות ב'.
- ג. אָנוּשׁ - גבה לבו, ונתמעט ערכו. יש בראש שמו א' של אדם ובסוף שמו ש' של שת. ומהאותיות דם של אדם נעשו האותיות נו שבאמצע שמו, שהנ' אחר המ' והה' שאחר הד' עברה להבל וקיבל את האות שאחריה ו'.
- ד. קִינָן – ד' שרשו מקיץ, ונוספה לו הן' כדמות הנחש ונתדלדל. חי תתק"י שנים כמנין הנחש"ש במילוי,⁴⁹ שהיה עליו לתקן חטא הנחש.
- ה. מְהַלְלָאֵל – מהלל האל, ושרשו מהבל, שמהלל בהבל פיו באות ה' האורירית. והאות שכנגד המלכות. ממנו נולד ירד שויתר מחייו ל"ח שנים לדוד המלך,⁵⁰ שהליל כל חייו. והולידו בן אדנ"י שנים.
- ו. יָרָד – ו' אות החיים, שהמשיך חיים לדוד שהיה נפל והוריד משניו לטובתו. האות הראשונה והאחרונה בשמו י"ד כמנין דוד. והריש אותיות שיר. היה צריך לחיות אלף שנה וחי ל"ח פחות, תשע מאות ששים ושנים.
- ז. חֲנוּךְ – ז' השביעי החביב, ונתן רבע שנה לדוד השביעי שאמר שירה שביעית. הוליד את מתושלח שנתן א"ל שנים לדוד כשהיה בן אדנ"י שנים. והוא מהי"ג שלא טעמו טעם מיתה.⁵¹
- ח. מְתוּשָׁלַח ח' - חי מעל הטבע ומות שלח. ומהי"ג שלא טעמו טעם מיתה.⁵² וכמו האות ח' המורה על חיים והיא האות האחרונה בשמו. נתן לדוד א"ל שנים מחייו שהיה צריך לחיות אלף שנים וחי פחות ל"א, תשע מאות ששים ותשע שנים. ושנה תשע מאות (יש גורסים שש מאות ויש אומרים שבע מאות) סדרי משנה, ומקור המשנה בספירה השמינית בינה, ויש בתורה שבעל פה ח' דרגות. וחזר בגלגול רבינו הקדוש שהיה ניצוץ יעקב ולא מת.
- ט. לְמֶנֶךְ – ט- סוף היחידות ושמו בגימטריה תשעים, סוף העשרות. אותיות מלך וחי שבע מאות שבעים ושבע שנים. אחד מעשרה שני רעבון היו בחייו.
- י. נֹחַ – י' בחינת צדיק. ממנו התחילה חלוקת י' אצבעות. וקשור לדוד,⁵³ שהיה יפה עינים, ונח מצא חן בעיני ה' – הראשי תיבות גימטריה בן דוד.⁵⁴
- כ. שֵׁם – היה כהן ולבש בגדי כהונה גדולה שקיבל מאביו, והעביר כהונתו לאברהם. ונולד לנח כשהיה בן ת"ק שנים כמנין ק' בסדר אי"ק בכ"ר, שה' כבש מעין אביו. בגלל המבול עד גיל זה. הוליד בן כ"ף – מאה, וחי אחר כך עוד ק' – חמש מאות שנה.
- ל. אַרְפַּכְשָׁד – לשם היו חמשה בנים ולא נתן הגדולה אלא לארפכשד שצפה שעתיד אברהם לצאת ממנו.⁵⁵ גדולה. ארפכשד בן שם נולד אלף תרנ"ח, מאה לשם, וחי תל"ח שנים (דור ב' אחר המבול) ממנו יצאו כלדיים, בימיו התחילו לבנות עיר בכל מטרפולין לזאת האומה.⁵⁶ כל מקום שכתוב חי – צדיק, וכתוב 'ארפכשד חי'.⁵⁷

⁴⁹ ה"י נוי"ן חי"ת תי"ו עם האותיות – גימטריה תתק"י.

⁵⁰ רמ"ע מפאנו מאמר חקור דין חלק ד פרק ג.

⁵¹ ילקוט שמעוני יחזקאל שסו.

⁵² ילקוט שמעוני יחזקאל שסו.

⁵³ דן ידין מאמר ב אות ח.

⁵⁴ רגל ישרה מערכת נ אות נ.

⁵⁵ אגדת אסתר א, ב.

⁵⁶ שלשלת הקבלה צג.

⁵⁷ ראה שם ונשמה בערכו.

מ. שְׁלַח – ממנו יצאו בני סרמריאה.⁵⁸ כל מקום שנאמר בו חי – צדיק. ועל שלח נאמר 'חי'. ושמו כמחצית מהשם מתושלח.

ג. עֶבֶר – היה נביא ונתנבא על הפלגה. חי תס"ד שנים.

ס. פְּלֶגֶ – בימיו נפלגה הארץ וזקוקה לסמיכה. 'ויחי פלג שלשים שנה ויולד את רעו' – חצי מס'. ומת בחצי ימי אביו.⁵⁹

ע. רְעו – ע' כאמצע שמו. וחי מספר שנים כאביו.

פ. שְׂרוּג – צריך עיון הקשר ומשמעות שמו.

צ. נָחֹר – סוף העשרות. מנח הצדיק שהוא שתי האותיות הראשונות משמו, מתחיל המאות מתרח אבי אברהם. חרון אף.

ק. תָּרַח – בן ע' הוליד את אברהם. ונתגלגל באיוב שסבל שבעים שנות יסורים לתקן מה שבא על אשתו אמתלאה בת כרנבו בנדתה. ונתקן בקריעת ים סוף במסירת איוב לשטן.⁶⁰

ר. אֶבְרָהָם – ר' אות אמצעית בשמו. ראש האומה.

ש. יִצְחָק – נקרא גם ישחק.

ת. יַעֲקֹב – תתן אמת ליעקב.

ההוכחה הגדולה ביותר לגיל העולם – הכתב

כל שנה אנו מתרגשים מחדש לקרוא בפרשת השבוע על המאורע הגדול והחשוב ביותר שהיה אי פעם בעולם - מעמד הר סיני.

אשרינו שזכינו להיות העם הנבחר שהוא אור לעולם, ולקבל את המתנה המובחרת ביותר מידי של בורא עולם.

אירוע חד פעמי זה התווה לנו מטרה ותכלית בחיים, בו זכינו לקבל את המתנה הגדולה והמשמעותית ביותר עבורנו. המתנה ניתנה לנו לאחר צירוף של חמישים ימי ספירת העומר, בהם פשטנו צורה ולבשנו צורה.

משה רבינו עליו השלום ערך עבורנו הליך מזורז של הכשרה, לעבור ממצב של 'עבדי פרעה', מהדיוטה התחתונה ביותר, ל'עבדי ה'', ולהגיע לדרגת נבואה, המעלה הגדולה ביותר לאדם עלי אדמות. במעמד הר סיני נכרתה ברית בינינו לבין בורא עולם שלא נעזבה והוא לא יעזוב אותנו לעולם, כעין ברית נישואין, וכמתואר בכמה שטרי כתובה שכתבו גדולי הדורות וקוראים אותן בחג השבועות.

בזמן שכל העולם שקע בבערות נוראה, ניתן לעם סגולה כתב התורה ואותיותיה מידי בורא עולם בכבודו ובעצמו. אמנם הלוחות הראשונים נשברו, אך ניתנו לנו מיד לוחות אחרים במקומם, לוחות שפסל משה וכתב בהם את אותם הדברים ממש.

לנו כיהודים מאמינים בני מאמינים הדבר פשוט וברור, ללא שום ספקות, שהעולם נברא לפני

⁵⁸ סדר הדורות.

⁵⁹ ספר יוחסין.

⁶⁰ לקוטי תורה בשלח.

חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתיים שנים. ואם מתעוררות קושיות על כך, הרי לכל קושיא יש תירוץ בין אם אנו יודעים ומבינים אותו ובין אם לא.

אולם כידוע ישנו פולמוס גדול בין החוקרים לגבי גילו של העולם. הם מקדימים אותו בהרבה למקובל בידינו ושכל ילד יהודי קטן יודע מה שמפורש בתורה, מידי פעם הם יוצאים בתגליות חדשות המשנות להם את התזה לפיה גיל העולם כמה מליוני שנה.

הם מרחיקים לכת לחפש כל מיני הוכחות מתהליכים פסיים, כמו היווצרות נטיפים וזקיפים במערות, ועוד הוכחות מהיקש לכל מיני תהליכים.

נראה לעניות דעתי שאחת ההוכחות המדעיות הכי חזקות שיש לגיל העולם היא הכתב, ומעניין שכל החוקרים מסכימים שהכתב הקדום ביותר שנמצא בעולם, אינו עולה על חמשת אלפים מאתים וחמישים שנה.

כל ההוכחות האחרות אינן אלא ספקולציות ונסיונות השוואה, להקיש מכל מיני הליכים שקורים. שכן אין דרך לדעת באמת אם גם בעבר קצב ההליך היה זהה לנראה בימינו. כמו כן שוכחים שהעולם נברא בצביונו,⁶¹ כלומר, כאלו כבר היה קיים כבר זמן רב, וזאת עוד מבלי להתחשב בהליך המבול שהעולם עבר, ושקיעת שליש מהיבשה באוקיינוס, וכל מיני אירועים שהיו בעבר המסוגלים לשנות את קצב ההתפתחות מכפי שרואים היום.

ההוכחה שאנו מדברים עליה היא פשוטה וברורה. הרי הדבר היחיד שיכול להעיד ולאשש את גיל העולם, הוא רק כתב המביע מסר מסוים, אחרת, נופלים בכל מיני השערות שונות ומשונות. מסורת יכולה לעבור או בכתב או בעל פה. אנחנו יודעים את מה שיודעים דרך המסורת שבכתב ודרך המסורת שבעל פה ממצות:⁶² 'והגדת לבנך'.

ומה יש דבר פשוט מזה שכל אחד יכול להיווכח בעצמו, שיחפש בכל העולם מהו הכתב הקדום ביותר שנמצא עד היום, לדעת כל החוקרים בלי יוצא מן הכלל. שום חוקר לא מקדים היוצרות של כתב כלשהו למעלה מהגיל שבו העולם קיים על פי דעת התורה. וזו הוכחה חזקה ומוצקה ביותר לגילו של העולם, שאין עליה כל תשובה.

כשנתור ונחפש בקרב כל האומות והלשונות שבעולם, איפה יש איזו שהיא כתובת באיזו שפה שתהיה, ובאיזה אופן של כתב שיהיה, כתב חרטומים, כתב יתדות, כתב סיני וכו', נווכח שאין אפילו אדם אחד בעולם כולו שמצא עד היום משהו כזה מעבר לתאריך בריאת העולם על פי התורה. הכתבים הקדומים ביותר הם, פחות או יותר, מסביב לגיל שבו התורה מצהירה על גיל העולם.

דומה שאפילו ציבור שומרי התורה והמצוות, אינו יודע להעריך נכונה את גודל המתנה שבידינו. לא הכל יודעים שאין לשום אומה ולשון על פני תבל, שום מסמך עתיק כמו שיש לנו, ואפילו לא משהו שמתקרב לזה.

אנחנו זוכים להחזיק בידינו 'מכתב' מאתו יתברך החרות על הלוחות, ובו עשרת הדברות שהם האור הגדול ביותר לאנושות כולה.

מסופר על הרמב"ם, שכאשר ראה אותו מוסלמי מגדולי המלכות במצרים נוטל ארבעת המינים בחג, תמה ואמר לו: היתכן שאדם רצינול, בעל מדע כמוך, יאמין בדבר כזה?

השיב לו הרמב"ם, שכאשר אבותיו ואבות אבותיו הסתובבו בג'ונגל אנאלפביתים כמו קופים אוכלי בננות, עמנו עמד לקבל תורה ומצוות מידי בורא עולם!

⁶¹ חולין ס, א.

⁶² שמות יג, ח.

אפשר לומר בפה מלא שהרבה יותר משבעת פלאי העולם, הוא הפלא הגדול שהתורה המסורה ככתבה וכלשונה עוברת בידינו במשך אלפי שנים מדור דור, ומה שנמצא כתוב בספר תורה מתימן, נמצא כתוב בדיוק בספר תורה מגרמניה, ובכל קצווי תבל ללא כחל וללא סרק.

מי שמצוי מעט אצל כתבי יד, יודע עד כמה הטעויות מצויות בהעתקות של ספרים אפילו מתקופה מאוחרת. שבכל הספרים שבעולם יהיה כתוב בדיוק אותן המילים, זה הרבה יותר מפלא עצום, זה פשוט דבר בלתי אפשרי, לולי ההלכות החמורות שיש בכתיבת ספר תורה והכללים הרבים השומרים על יחודו וצביונו.

האם יש בעולם איזה כתב או חיבור כלשהו דוגמת התנ"ך המשנה והתלמוד, שנכתבו לפני זמן כה רב, שעד היום מיליוני אנשים הוגים בהם יומם ולילה, מתפללים וכותבים ומחדשים בהם חידושים אין ספור.

עלינו לדעת להעריך את עצמנו עם מה שיש לנו, ולשנן לעצמנו את היותנו העם הנבחר עם סגולתו וחבל נחלתו של הבורא, מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו, ומה יפה מורשתנו, מה שלא עשה כן לכל גוי ומשפטים כל ידעום. אם מוצאים חכמה ומוסר ומשפט בגויים, הכל לקוח ומועתק מאוצר החכמה היהודית שאין שני לה.

אפשר לבדוק בספר השיאים אם יש עוד בעולם חיבור כמו 'משנה תורה' לרמב"ם, שכתב לפני פחות מאלף שנה, ויש עליו אלף חיבורים ישירים שנכתבו עליו כדי לבארו?

האם יש בעולם ספר כמו ה'שלחן ערוך' שנכתב לפני פחות מחמש מאות שנה, ויש עליו למעלה מחמש מאות פירושים ישירים?

האם כל צורב היושב מול הגמרא יודע להעריך כמה נהרות של דם נשפכו, וכמה ספרי תלמוד נשרפו עד היום כדי לשמר את אותו דף גמרא שהוגה בו?

השגרה מקהה הכל, אך חשוב מידי פעם להזכר בכל הנקודות הללו ולדעת להעריך ולו במקצת את אשר לפנינו.

כתב הטבע – כתב אדם הראשון

כתב הכוזרי: האדם משער בשכלו ומדבר בפיו וכותב בידו. הדיבור ההוא בעבור שיורה אותך באלה השלשה על דבר אחד מבריאת הבורא יתברך, ויהיה שיעור האדם בדיבורו ובמכתבו אותות מורים על עצם הדבר, לא גוף הדבר, אבל שיעור אלקים ודברו הוא הדבר בעצמו והוא מכתבו.⁶³

גם כתב תורתנו הקדושה, הנקרא בפינו 'כתב אשורי', אינו כתב הסכמי ככל יתר כתבי העולם, שעל רמזי סימניהם הסכימו בני האדם באקראי בעלמא, אלא בדומה לשפה עברית, אף הוא כתב מתוכנן הוא, שבורא עולם המציאו ביחד עם שפת קדשו, כשכתב את תורתו בשמים אש שחורה על גבי אש לבנה, הוא הכתב שאת סימני כ"ב אותיותיו חקק וחצב גם בכל יצורי עולמו, ואף לימדו ביחד עם שפתו לאדם הראשון.

מנין הפסוקים בפרשה

פרשת יתרו היא הפרשה הטו"ב מתחילת התורה, שאין טו"ב אלא תורה.

⁶³ הכוזרי מאמר ד. מובא בספר 'השפה האלוקית' לרב יעקב יהודה די-כסיף, זילברברג, בני ברק תשנ"ח, מחבר הספרים 'לשוננו הקדושה' ו'טיב לשון הקודש'. עיין בספרים אלו ותרוה נחת.

בפרשה ע"ב פסוקים, והסימן יונד"ב. הסיבה לנתינת הסימן בשם יונדב, שכן הוא היה מבני יתרו.⁶⁴

את השם בן ע"ב אנו מכירים מהפרשה הקודמת, פרשת בשלח, שבו שלשת הפסוקים:⁶⁵ **ויסע ויבא ויט'**. זהו המקום היחידי בכל המקרא שבו מופיעים שלושה פסוקים ברצף שבהם ע"ב מילים, והוא נקרא בכללות שם החס"ד,⁶⁶ כמו הגימטריה שלו. וכל שלוש אותיות העולות משלשת הפסוקים, הראשון - מראשו לסופו, והשני - מסופו לראשו, והשלישי - שוב מראשו לסופו, הוא שם בפני עצמו.

אפשר למצוא בכך רמז שהבורא הטח עמנו חסד גדול בנותנו לנו את התורה, מתנה מפוארה כזו, והכל מנדיבותו כלפינו, וכנרמז בסימן הפרשה העולה בגימטריה ע"ב, יו-נדב.

וכיון שהע"ב יסודו משלושה פסוקים,⁶⁷ כנגד אברהם יצחק ויעקב,⁶⁸ והוא כמנין השעות של שלש יממות, ג' פעמים כ"ד, שבפרטות הם ו' פעמים י"ב.⁶⁹ לכן יש בהם את כל האותיות מלבד האות ג',⁷⁰ כי צריך לשלשתן יחד, ושם זה רמוז בלוחות הברית, כי הלוחות היו שש על שש, וכל לוח בעובי ג' טפחים,⁷¹ וביחד הם ק"ח, ופעמים ק"ח הרי הם רי"ו, כנגד סך כל האותיות שבע"ב שמות.⁷²

⁶⁴ רש"י ירמיה לב, ה. וראה ספרי בהעלותך פא.

⁶⁵ שמות יד, יט-כא. ועיין רש"י סוכה מה, א. ובספר הבהיר מז, ומדרש לקח טוב עה"פ, וב"ר מד, יט. בספר "חיי העולם הבא" של רבי אברהם אבולעפיה מובאות עשר דרכים להוצאת שם ע"ב מפסוקי "ויסע ויבא ויט".

⁶⁶ זוהר כי תצא רעו, ב.

⁶⁷ שהם כדמות הענף הגדול שממנו מתפשטים ענפים שהם התיבות, ומהם מתפשטים ענפים יותר דקים שהם האותיות. הפרשה - שורש ונשמת הפסוקים. הפסוק - שורש ונשמת התיבה. התיבה - שורש ונשמת האותיות. האותיות נחשבים לבחינת דין כי בהם מצטמצם רעיון האות, וכל צמצום הוא דין. ואילו התיבות שהם קבוצה של כמה אותיות יחד בבחינת חסד, כי קרובים יותר למקור, לפסוקים המרכיבים את הפרשה.⁶⁸ תיקוני זהר סז, א:

ה' דהששי איהו מלכות שביעאה, ואיהי אתקריאת ע"ב, ובה רכיב ו' למפרק לישראל, הדא הוא דכתיב (ישעיה יט): 'הנה ה' רוכב על ע"ב קל', בגין דאיהי כללא דתלת אבהן, דתליין מנהון ע"ב שמהן, ואתכלילן בה, ולקבל תלת אבהן אתמר ב'ויכלו' תלת זמנין שביעי, ודא איהי רזא דשב"ת, ב"ת ש', דאינון 'ויסע ויבא ויט' דאתכלילן בב"ת, בההיא זמנא חלה זכות אבהן, דמיומא דאתחריב בי מקדשא עלמא אתקרי תהו ובהו, מתמן ואילך אתקיים קרא 'אמרתי עולם חסד יבנה', חס"ד סליק לחושבן ע"ב שמהן.⁶⁹ פרדס רמונים שער כא פ"ו משם ספר הבהיר, שהם כנגד שש קצוות העולם הכלולים מי"ב גבולי אלכסונים, ומבארם שם בפ"ז.

⁷⁰ פירושי סידור התפילה לרוקח [כון] יהי כבוד עמוד קלב:

באלו ג' פסוקים: ויסע ויבא ויט, תמצא בהם כל אותיות של א"ב חוץ מן ג', מגיד שצריך לשלש האותיות ולחברם יחד. ועוד מגיד אין דורשין מעשה מרכבה לג', כמו שאמרו במסכת חגיגה. ב"ג פסוקים שיש בחומש: לאהבה את ה', ואהבת את ה', כל האותיות בהם חוץ מג', לומר אין לומדין השם לא לגס רוח - א', ולא לאץ רגלים - ב', ולא לרגזן - ג', שכתוב לא ברוח ה' - הגאה. ולא ברעש ה' - ממהר, ולא באש ה' - רגזן, ועוד אין מוסרין השם לרגזן א', לשונא הבריות ב'..., ומלאומרו ערו ב', ומלהשביעו ג'... ובג' דברים צריך לזכרו במקום טהור א', ובמלבושיו טהורים ב', ובשרו טהור ג'.

⁷¹ בבא בתרא יד, א.

⁷² שם עמוד קלג: בהתחלת שורות והו אני, זהו אני והו הושיעה נא, והם בגולה עם ישראל, וסימניך: 'ואני בתוך הגולה', והוא אסור בזיקים, זהו אני ה' הוא שמי, י' עם ה' י' עם ו' י' עם ה', הרי מו' ה' עם ו' ה' עם ה', וה' עצמו הם כ"ו, הרי בגלגול שם הנכבד ע"ב, לכך העובר על נבואתו הכהו הארי, דכתיב בפרשת ירבעם לנביא אשר השיבו 'וילך וימצאהו אריה בדרך וימיתהו', וכתיב בפרשת אחאב גבי נביא אחד 'וילך מאצלו וימצאהו האריה ויכהו'. לכך צווי ליטהר בט' קבין, שכתוב קול ה' על המים בטהרה להזכירו, וקב ד' לוגין, הרי ט' קבין הם ל"ו לוגין, לוג ו' ביצים, הרי ו' פעמים ל"ו רי"ו ביצים, וכן טפח בלוחות, הלוחות ו' על ו' בעובי ג' ו' פעמים, הם ג' פעמים ל"ו הם ק"ח, וכן לוח השני ח"ק הם רי"ו פעמים.

כתב דוסא בן אלעזר, במסורת ב' 'זה אל זה', חד ולא קרב זה אל זה, תנינא וקרא זה אל זה ואמר, לומר בקשו מלאכי השרת לומר קק"ק וכמו וקרא זה אל זה ואמר קק"ק, אלא לא הניחן הק' אמר מעשה ידי

יש בו מצד אחד חס"ד שמות, ומצד שני רי"ו אותיות שהן בגימטריה ארי"ה וגבור"ה, ותלוי בהטיתו.⁷³ מצד אחד משה השתמש בו לייבש את הים,⁷⁴ ומצד שני הטהו להכות על הצור שיזובו מים.

יתכן שבשם זה החיה אליהו הנביא את יונה הנביא בן הצרפית, על דרך שאמרו בזוהר⁷⁵ שבשם זה החיה אלישע את חבקוק בן השונמית, שבע"ב שמות קיים את רוחו, וברי"ו האותיות החיה את גופו,⁷⁶ שאת כוחו הוא קיבל פי שנים מאליהו,⁷⁷ וחבקוק עולה בגימטריה רי"ו.

בריאית העולם היתה על ידי שם מ"ב, שבראשי תיבות של התפילה המיוחסת לרבי נחוניא בן הקנה, שאומרים אותה כל בוקר בשחרית בקרבנות, ובקריאת שמע שעל המטה, 'אנא בכח', הכוללת שבעה שמות, כנגד שבעת ימי בראשית,⁷⁸ היוצא ממ"ב אותיות הראשונות של התורה.⁷⁹

טובעים בים וכו' כדאיתא בערבי פסחים. ועוד מה שם שרפים עומדים אף כאן מיכאל וגבריאל באו לעזור לישראל, ומה שם וינועו אמות הספים אף כאן הרעיש כל עולמו, שנבקעו המים העליונים והתחתונים כדאיתא במכילתין.

ולפי שרצו לומר קק"ק ג', לכך עולם ג' מג' פסוקים אלו. ויולך ה' מלא ו', לומר ביום ו' התנה הק' עם הים שיקרא לישראל ע"מ שיקבלו התורה בו' בסיון, דכתיב יום הששי, כדר' שמעון בן לקיש בע"ז ובמסכת שבת. כל הלילה ג' פעמים באלו ג' פסוקים לומר ביום ג', ולמקוה המים קרא ימים אז התנה לים ליקרע כמו כן כדאיתא בב"ר. וכנגד אלו ג' פסוקים ויסע ויבא ויט תקנו ג' מלכיות כאן ה' מלך א', ה' מלך ב', ה' ימלוך לעולם ועד ג', ואין לפרש יותר אלא לצנועים.

ובציוני על התורה - פרשת בשלח:

ונעלם בשם זה ג' לומר כי אין דורשין מעשה מרכבה לג' כדאמרינן במסכת חגיגה. וכן אין מוסרין אותו אלא לניכר בג' מעלות בכוסו, בכיסו בכעסו. ואין מוסרין אותו, לא לגאה שנאמר: 'לא ברוח השם'. ולא לכעסן, שנאמר: 'לא באש השם' ולא לנבהל, שאינו יודע להסתיר, שנאמר: 'לא ברעש ה', כי אם לעניו, שנאמר: 'קול דממה דקה'. ובי'מגלה עמוקות' על ואתחנן - אופן קעט:

כל מקום שאתה מוצא גדולתו, דהיינו שם של ע"ב שהוא סוד גדולתו של הקדוש ברוך הוא, שכן שם של ע"ב יש בו כל כ"ב אותיות שבתורה, חוץ מאות ג', אין אנו מוצאין אותו בכל ג' פסוקים של ויסע, ויבא, ויט, שמשם יוצא שם של רי"ו ואין בו אות ג', וכן בג' פסוקי 'מיין' שיש בתורה, פסוק 'מינך ה' נאדרי בכח' (שמות טו, ו), ופסוק 'נטית ימינך', ופסוק 'מימינו אש דת למו' (דברים לג, ב), יש בג' פסוקים אלו כל אותיות התורה, ולא נעלם רק אות ג'. וכן בפסוק 'וללוי אמר תומיך ואוריך' (דברים לג, ח), גם כן נעלם ג', וכן בפסוקי ארון וכפורת וכרובים, וכן בפרשת סוטה, וכן בכל תמניא אפי באות ק', וכן ב"א סליחת שהתפלל שלמה על בית המקדש ה' במלכים ו' בדברי הימים, בכל אלו אין בהם ג'. הכוונה שאות ג' מורה על גאווה והגדולה, לפי שימין של הקדוש ברוך הוא הוא כהן, שהוא איש חסד, לכן בימין ובכהן שהוא ימין, נעלמה גם כן אות ג', שכל זה מורה מקום גדולת ענותנותו.

⁷³ פרדס רמונים שער כא פרק ה.

⁷⁴ ראה זוהר בשלח מח, א.

⁷⁵ זוהר הקדמת בראשית ז, ב.

⁷⁶ פרדס רמונים שער כא סוף פרק ה. שהתיבות הם רוח ונשמה לאותיות, כי התיבות הם קבוץ האותיות, כדמות הענפים הגדולים, שהם קבוץ היניקות הענפים הקטנים והאמירים והעלים.

⁷⁷ רמח"ל בספר 'קנאת ה' צבאות' חלק שני:

"והנה אליהו קבל הכח ממשה, בסוד (במדבר כה, יב): "לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום". ולכן בכח זה החיה את יונה בן אמת בן הצרפית, שהוא היה שרש משיח בן יוסף, ומת מפני הקלקול הזה. והענין, שנסתלקו ממנו אותיות הזכר המחיות אותו, ומת בסוד נוקבא. והוא חזר וחקק האותיות בו וחיה. וכל זה הוא תקון לסוף כל הדברים. ואלישע כמו כן, שקיבל הכח מאליהו, בסוד (מלכים ב, ב, ט) "ויהי נא פי שנים ברוחך אלי", החיה את חבקוק בסוד הרי"ו שהוא השם ע"ב שחקק בו, שהם אותיות הזכר כנ"ל, וכמבואר בדברי רשב"י."

⁷⁸ תיקוני זוהר כו, א. ועוד בדף קלה, א.

⁷⁹ פרדס רמונים - שער כא פרק יג פרק שלוש עשר:

אופן מוצאו מהפסוקים:

השם הראשון: אבגית"ץ - בראשית

ב תמורתה א מאבג"ד א

ר תמורתה ט מאלב"ם ותחת ט' ב' מאח"ס בט"ע ב
א תמורתה י מאי"ק ותחת י' ג' מאח"ס בט"ע ג
ש תמורתה י מאלב"ם י
י תמורתה א מאי"ק ותחת א' ת' בא"ת ב"ש ת
ת תמורתה כ מאלב"ם ותחת כ' צ' מאח"ס בט"ע ז

השם השני קר"ע שט"ן – ברא אלה

ב תמורתה ח בא"ט ב"ח, ותחת ח' ק' באלב"ם ק
ר תמורתה ט בא"ל ב"ם, ותחת ט' נ' מא"ת ב"ש, ותחת נ' ט' בא"ת ב"ש, ותחת ט' ר' מאלב"ם ר.
א תמורתה ל באלב"ם, ותחת ל' ע' באטבח ע
א תמורתה ת בא"ת ב"ש, ותחת ת' ש' מאבג"ד ש
ל תמורתה ע באטבח"ח, ותחת ע' ט' באח"ס בט"ע ט
ה תמורתה נ מאטבח"ח ן

השם השלישי נג"ד יכ"ש – ים את הש

י תמורתה ט מאבג"ד, ותחת ט' נ' בא"ת ב"ש נ
מ תמורתה ב מאלב"ם, ותחת ב' ג' באבג"ד ג
א תמורתה ת בא"ת ב"ש, ותחת ת' ק' באטבח"ח, ותחת ק' ד' באתב"ש ד
ת תמורתה א באתב"ש, ותחת א' י' מאי"ק בכ"ר י
ה תמורתה ל מאח"ס בט"ע, ותחת ל' כ' באתב"ש כ
ש תמורתה ר מאטבח"ח, ותחת ר' ש' מאבג"ד ש

השם הרביעי בט"ר צת"ג – מים ואת

מ תמורתה ב מאלב"ם ב
י תמורתה ט מאבג"ד ט
מ תמורתה ר מאחס בטע ר
ו תמורתה פ באתב"ש, ותחת פ' צ' באבג"ד צ
א תמורתה ת באתב"ש ת
ת תמורתה ק באטבח"ח, ותחת ק' ר' באבג"ד, ותחת ר' ג' באתב"ש ג

השם החמישי חק"ב טנ"ע – הארץ וה

ה תמורתה ע באלב"ם, ותחת ע' ט' באחס בטע, ותחת ט' ח' באבג"ד ח
א תמורתה ת באתב"ש, ותחת ת' ק' באטבח"ח ק
ר תמורתה ג באתב"ש, ותחת ג' ב' באבג"ד ב
צ תמורתה י באטבח"ח, ותחת י' ט' באבג"ד ט
ו תמורתה ד באטבח"ח, ותחת ד' ג' באבג"ד, ותחת ג' נ' באלב"ם נ
ה תמורתה ע באלב"ם ע

השם השישי יג"ל פז"ק - ארץ הית

א תמורתה י באי"ק בכ"ר י
ר תמורתה ג באתב"ש ג
צ תמורתה כ באח"ס בט"ע, ותחת כ' ל' באתב"ש ל
ה תמורתה צ באתב"ש, ותחת צ' פ' באבג"ד פ
י תמורתה צ באטבח"ח, ותחת צ' ז' באלב"ם ז
ת תמורתה ק באטבח"ח ק

השם השביעי שקוצי"ת – ה תהו ובה

שבע המידות ושבע הקולות ב'מזמור לדוד הבו לה' בני אלים',⁸⁰ וכנגדן שבעת הרועים, ושבעת ימי הסוכות ופסח, והם כנגד שבעת קני המנורה, ושבעה הבלים שפתח בהם קהלת,⁸¹ ולכן יש בפסוק הראשון בתורה שבע תיבות. וכנגד זה השתחווה יעקב שבע כריעות,⁸² והזכיר בכל כריעה שם אחד, וכנגדם היו שבע ההקפות בכיבוש יריחו.⁸³

לאחר ששת ימי המעשה נאמר:⁸⁴ 'ויכלו', שהיא התיבה הראשונה בתורה שערכה המספרי ע"ב. כי לאחר שם מ"ב מגיע שם בן ע"ב.⁸⁵ ולכן יציאת מצרים היתה בכח שם מ"ב, וקריעת ים סוף בכח שם בן ע"ב.

וכן בקריאת שמע פרשת 'ואהבת' יש בה מ"ב תיבות, ופרשת 'והיה אם שמוע' יש בה ע"ב תיבות.

ה תמורתה ל באח"ס בט"ע, ותחת ל' א' באלב"ס, ותחת א' ת' באתב"ש, ותחת ת' ש' באבג"ד ש
ת תמורתה ק באטב"ח ק
ה תמורתה ו באבג"ד ו
ו תמורתה ה באבג"ד, ותחת ה' צ' באתב"ש צ
ב תמורתה כ באי"ק בכ"ר, ותחת כ' י' באבג"ד י
ה תמורתה ל באח"ס בט"ע, ותחת ל' א' באלב"ס, ותחת א' ת' באתב"ש ת

זהו מוצא שם מ"ב על פי אלפא ביתות רשומות, כי לא הותר להמציאו אם לא על ידי א"ת ב"ש, ואח"ס בט"ע, ואלב"ס, ואבג"ד, אי"ק, ואטב"ח, שאם לא כן, בקל היה מצטרף על ידי כ"ב אלפא ביתות".
יש לשים לב שיש אותיות שלא היו צריכים לחילוף, ובכל זאת הוצרך להמירם בכדי לצרף השמות, ובאמת בספר הפליאה מובא ללא תמורה וחילוף, ואין אתנו יודע עד מה אם המעתיקים עשו כן מדעתם וסברתם, כיון שהרמ"ק מתייחס לזה בפירושו, שכך הדרך בשמות אלו רק בתמורות וחילופים. עוד יש לשים לב, שסידרו המעתיקים בשם השביעי ודילגו על ו' של ו'בהו, והוסיפו אות ה' של ובהו. וגם לזה התייחס הרמ"ק בפירושו, וכתב שהוא היפך דעת הרשב"י, והם עצמם אמרו שספק הוא להם, ונשתכח קבלת הענין, ובצירוף זה העתיקו כל המעתיקים.

⁸⁰ תיקוני זהר מז, א:

מקולות מים רבים - אלו שבע שמות, המתחלקים לשבעה נהרות, וכולם מתחלקים באותו נהר היוצא מעדן, והם בהבו לה', 'קול ה' על המים' - חס"ד, והוא אבגית"ן, שמשם מי התורה, 'קול ה' בכח' - קר"ע שט"ן, גבור"ה, 'קול ה' בהדר' - נג"ד יכ"ש, תפאר"ת, 'כסאו כשמ"ש נגד"י', ובו נאמר למשה: 'נגד כל עמך אעשה נפלאות', 'קול ה' שובר ארזים' - בט"ר צת"ג, נצ"ח, 'קול ה' חוצב להבות אש' - חק"ב טנ"ע, הו"ד, 'קול ה' יחיל מדבר' - יג"ל פז"ק, יסו"ד, הר סיני, 'קול ה' יחולל אילות' - שק"ו צי"ת, מלכו"ת, שעליה נאמר: 'למנצח על אילת השחר', וזהו 'מקולות מים רבים'.

⁸¹ תיקוני זוהר קד, א.

⁸² זוהר חדש תיקונים דף קלג, א. וראה עוד ב'בן יהוידע' בבא בתרא טז, א על הכריעות של רב אחא בר יעקב.

⁸³ 'מגלה עמוקות' ואתחנן אופן קלג. וכתב ה'שם משמואל' חלק המועדים - שנת תרע"ב שמחת תורה: שבע הקפות של הושענא רבא הן להסיר חומת ברזל המפסקת בין ישראל לאביהן שבשמים. והם נחשים ועקרבים המקיפים את הלב, ואינם מניחין ליכנס בו דברי קדושה, ומבלבלין את המחשבות. ובהקפות הושענא רבא מסירין את חומות האלו כעין הקפות של חומת יריחו שנפלה החומה תחתיה. אך בהקפות של עצרת עם ספרי התורה בשמחה רבה מזה נעשה חומה קדושה, שלא להניח ליכנס דבר רע אל הלב... כי עיקר החומה של הקדושה היא השמחה של מצוה, ששמחה היא היפוך הסטרא אחרא שכל ענינם עצבות ויללה, ולילית כשמה (וההוללות שלהם אין לה שום ענין והשתוות לשמחה, כידוע למעמיק ומבין בכחות הנפש). ובאשר השמחה היא היפוך מהותם לגמרי, זוהי החומה נגדם. כמו חומת אש השורפת, באשר היא היפוך מהות הנכנס, כן היא שמחה של מצוה נגד כחות הסטרא אחרא. ושמחה זו נותנת כח לכל השנה, אף שאחר היום טוב זה פונה לזיתו וזה פונה לכרמו, נתקררה מעט השמחה של מצוה, מכל מקום אם אך נשאר רושם מהשמחה של יום טוב נקל לו אחר כך לחזור ולהתעורר.

⁸⁴ בראשית ב, א.

⁸⁵ וכן נראה מדברי זוהר חדש תיקונים קלג, א, שלאחר שסידר שם מ"ב, סידר וביאר שם בן ע"ב. ומו"ר רבי אברהם דוגר שליט"א אמר, כי לכשתמנה את מילויי הז' שמות אבגית"ן וכו' תמצא חשבון הע"ב שמות 9143 בדיוק. כי בהתפשטות שם מ"ב מתגלים הע"ב שמות.

1. מרבי יהודה הלוי: שמנה בהסירך מחמשה, שמו תמצא באותיות שלשה.
2. חידה נוספת ממנו ופתרון אחד לשתייהן: הפוך השם ותמצא רב פעלים, ולו שם בשלשים.
3. חידה נוספת מראב"ע וגם לה אותו פתרון: כי תרצה לדעת שמי, קח אמצע שמי והוא ראש שמי, קח ראש שמי והוא אמצע שמי, קח סוף שמי וחלקהו לשנים ומצאת את שמי.
4. אותה חידה בסגנון שונה לאחד ממשוררי תימן: ראש שמי בתוך שמי, ותוך שמי בראש שמי, וחצי אחרית שמי באחרית שמי, תמצא אותיות שמי.
5. בנוסח אחר: כף על כף.
ראש שמי כף כף, אחריתו רביע כף, ואמצעיתו כף על כף, ואם לא תבין תספוק כף על כף.

התשובה לחידה הראשונה: לכשנסיר ח' מתיבת חמשה נקבל את השם משה.

לחידה השנייה: היפוכו 'שמה', מגבורי דוד.⁸⁶

לחידה השלישית: אם תקח את אמצע המילה 'שמי' שהיא האות מ' ושים אותה בראש, וקח את ראש המילה 'שמי' שהיא ש' ושים אותה באמצע, ואת סוף המילה 'שמי' את ה', תחלק לשנים ותקבל את האות לסוף המילה ה'.

לחידה החמישית: כף על כף, כ' ועוד כ' בגימטריה מ', האות שבראש השם, ורביע מ' הוא ה', ואמצעיתו כף על כף, כ' כפול כ' הוא ת', ואם לא תבין תספוק, תחסר כ"ף, מאה, מארבע מאות הוא ש'. ובדרך אחרת תגיע לשי"ן עם אותיות המילוי, כשתקח אות כ"ף ואות כ"ף הרי מאתים, ושתי הפהין ביחד מאה וששים וביחד בגימטריה שי"ן.

6. הפוך רכבו ושים ביתו בראשו, ואת קרסו תנה מעל לכפו.

התשובה: ברוך. היפך תיבת רכבו, בראש ב', הוו (קרסו) לפני הכף.

⁸⁶ היו כמה אישים שנקראו בשם שמה, הראשון היה מאלופי אדום (בראשית לו, יג, יז. ודברי הימים א א, לז). והשני בנו השלישי של ישי, המוזכר בשמואל א טז, ט, ונקרא בדברי הימים א כ, ז וב, יג גם 'שמעא', ובשמואל ב מוזכר פעמיים בה' בסוף, בפרק יג, ג, לב. ובפרק כא, כא כתוב 'שמעי' וקוראים 'שמעה'. ויוצא שנקרא בשלוש צורות שונות, בה' בא' ובי' בסוף המילה. וצריך עיון מדוע קרא ישי לבנו בשם שהם כשם של אחד מאלופי אדום. וכנראה שלכן גם נקרא בצורות שונות, ויתכן שהיה לו איזה רמז בשם זה, אולי מה שהוא שיכול אותיות של השם משה, או מלשון שמיעה, כעין השמות שמע, ושמוע ישמעיה, שמעיה ושמעיהו.

והשלישי, אליו כיון בעל החידה, היה מגבורי דוד. ומוזכר בשמואל ב כג, יא 'שמה בן אגא הררי', (ושם יש נוסחאות הגורסים את שמו בא', ראה מנחת ש"י), והגיבור השני מוזכר שם כג, כה: 'שְׁמָה הַחֲדָדִי', שהיה מהשלושים. ויש עוד גיבור נוסף בשם זה המוזכר שם כג, לג, 'שמה ההררי'. והיו אם כן שלושה מגיבורי דוד בשם זה.

מקאם השבת

מנגנים במקאם חוסיני שפירושו יפה, ומורכב משני אוקטאבות של ביאת וגבוה ממנו בקוינטה. ויש המנגנים במקאם שיגא, כעין הנגינה של קריאת התורה.

בעוד שבפרשה הקודמת, פרשת בשלח, היינו באוירת שירי חג הפסח, השבת נמצאים באוירת חג השבועות.

לפני העליה לתורה של עשרת הדברות שרים לעולה את השיר 'יום יום אודה', (בשיר ושבחה השלם עמוד 575 ומשם והלאה שירים נוספים הקשורים).

וקטעי התפילה על פי כל השירים בענין מתן תורה וחג השבועות, כמו: ידידי השכחת, בחר דודי, דודי אתם, אמון יום זה, שמור לבי מענה, אנכי שמי ה', דעת ומזימה, רועה נאמן, אהלל ואביע.

ויש בנוסף את השירים: 'על הר סיני נגלית' (עמוד 147), והשירים שאחריו 'אל טוב גמל', 'חיים בתורה', 'יה תורת' (עמוד 151), ו'יום יום תמיד לך אתפלל' (עמוד 166).

יש מנגנים בקדושה במנחה 'עד ה' אלוקיך שובה' לציון סיום ימי השובבי"ם, וגם 'וכעצם השמים לטוהר'.⁸⁷

⁸⁷ קהילת קודש יסוד הדת. על פי הקונטרס מזמרת האר"ץ.